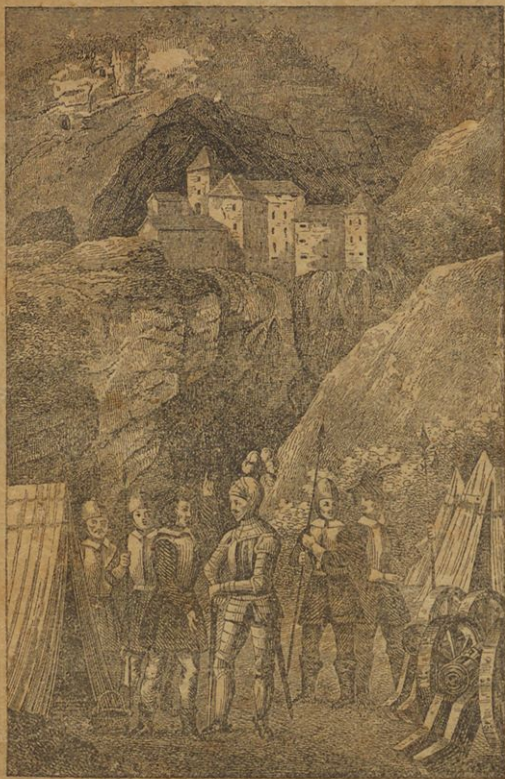

153943

*Neodolna imovina publicističnih
pripravništev.*

ERAZEM PREDJAMSKI.

„Skala tam ni debela, in če parkrat av-njo ustrelite
in jo dobro zadenete, se mora sazkrušiti.“

ef. M. Bloj
1882

Erazem predjamski.

Povest

iz

PETNAJSTIGA STOLETJA.

Poleg verjetnih pisem spisal

F. Malavašič.

Tretji natis.

Z eno podobšino.

(Faint purple circular library stamp)

V Ljubljani 1869.

Na prodaj in v založbi pri Janezu Giontini-ju,
bukvarju.

153943

N 767/1970

Uvòd.

reden življenje nesrečniga junaka Erazma popisovati začnem, se mi treba zdi, od tistiga kraja kaj povedati, v katerim je svoje življenje tako žalostno sklenil, in v katerim so njegovi spredniki po šegi tistih osornih časov si svoje prebivališča zvolili.

Za Postojno proti Terstu je Kras, živa podoba razdertije in pušave. Zkoraj tri milje deleč okoli ni družiga ugledati, kakor skalovje. Skale imajo razne podobe: ene so kakor kamniti možnarji, druge so podobne velikim koreninam dreves, še druge so razvotljene, kakor ostanki pohištev, v katerih so nekdanji velikani svoja stanovanja imeli.

Kamorkoli se oko ozre, ne vidi družiga, kakor podertijo; le malo je krajev, kjer je kmetič z velikim trudom si zemljo ogradil, de pest pšenice useje, ktero si zopet s kamnjem zagradi, ki ga je s svoje skalnate njive zmetal.

Burja je na Krasu tako silna in močna, de včasih velike naložene vozove prekucuje. Ako ravno je polovica tega kraja še vsa pusta, ima vendar tudi svoje dobre lastnosti. Trava, ki tu in tam izmed skalovja požene, je konjem tečen živež, večji del jo pa ovce in koze mulijo. Kraški konji so terdne postave in so zelo v ceni. Za delo v gorah jih ni boljših. Cesarski dvor ima v Lipici in v Prestraniku kobilariji, iz katerih veliko konj na Dunaj dobiva.

Kraški koštruni in ovce so žlahtniga mesa; jagnjeta večidel v Benedke, Terst, Ljubljano in v druge mesta prodajajo, kjer jih prav drago plačujejo.

Tudi mervica žita, kar ga Kras obrodi, je žlahtno; tanjši luske ima, pa več moke da, kakor žito družih kranjskih krajev. Torej se tudi dražje plačuje.

Žalosten je sicer popis kraških krajev, kakoršni so v današnjih časih, pa koliko strašnejši so mogli ti kraji v pretečenih stoletjih biti, ko je bila cela dežela z močirji, pušavami in tamnimi gojzdi pokrita, ko je bilo obnebje bolj osorno in merzlo, in ko je bilo nebo vedno k dežju in snegu pripravljeno.

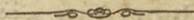
Prijazniga združenja in pravice takrat druge niso poznali, kakor na cesarskim dvoru.

Plemeniči ali žlahtni gozpodje so po svoji volji vladali, in zgodovina veliko tacih imenuje, ki so ceste oblegovali, po ropu prežali, in mirniga gradjana in kmeta v njegovi koči oropali.

Pa sege so bile v tistih časih take, in ojstre sodbe čez-nje sklepati, se človeku ne spodobi; božja previdnost ima svoje pote, in mnogokrat veliko prenaša pri človeškem rodu. Ali smemo reči, de smo v današnjih časih kaj boljši?

Ljubezen do svojiga življenja, samopašnost, pobožnost in druge strasti so takrat mogočnejše spodbadale, de so ljudi ropali, iz svojih skalnatih gujezd kakor orli na popotnike udarjali in pravico sploh zasmehovali. Zdaj drugačne strasti premagujejo nespametnike.

Spominja vreden pa je mož iz kraške strani za našo domačijo, kteriga so njegove okoljšine v sovražnika vsega človeštva prenaredile, ki je pa, ako ravno so ga razbojnika imenovali, vendar vsega pomilovanja vreden, in od tega hočem v teh bukvicah kaj več povedati — imenuje se Erazem Luegar, ali Erazem predjamski.

I.

Grad predjamski.

Eno miljo od Postojne v strani proti Nanosu, v notranji Krajni je grad predjamski, ponemško Lueg. Vstrašno pustim kraji leži, ki je bolj pušavi podoben, kakor človeškemu prebivališu. Natura ga je brez vse lepote pustila, kakor de bi bila vès svoj serd nad-nj zlila. Kamor koli se oko ozre, ne vidi družiga, kakor skale nad skalami, ki so merzle in mertve. Iz srede tega skalovja kipí pečina v nebo, kakor velikan izmed pritlikovcev. Stermo kakor zid v oblake molí siva stena. Nezmerjeno brezdno zijá pod tem pečevjem, v ktero se potok Lokva z

glasnim šumenjem v žoltno valí, več ur pod zemljo teče, in se potem pri vipavskim tergu z imenam reka Vipava na zemljo prikaže.

Visoko nad tem brezdnom pelje voška steza v kamnje vsekana k veliki peči ali jami, v kateri natura dela človeških rok kakor z zasmehovanjem oponaša. Peč ima tri predale in votljine s krasnimi belimi stebri podperte. Nad to pečjo na sredi stermiga skalovja je druga ne zelo dolga in globoka jama, od ktere človek družiga misliti ne more, kakor de jo je natura namenila v stanovanje kakimu sovražniku vsega človeštva; zakaj tak je mogel biti mož, ki je sklenil v tej strašni pušavi svoje stanovanje zvoliti in svoj grad zidati.

Grad, ki še dandanašnji stoji, je v resnici znamenje spomina vredno iz nekdanjih silovitih časov. Vjami leži tako globoko, de bi mu strehe treba ne bilo, ako bi ne bilo zavoljo mokrotnosti, ki od skalovja nad gradom kaplja.

Pot do tega gradú je vozek ob stermi steni, čez grapo pred gradom je pa most. Pred časom sta bila dva mosta na vretenih; če sta se tista nazaj potegnila, ni mogla živa duša do grada priti.

Bolj terden še, ko ta, je bil stari grad. Njegovi ostanki se vidijo zadaj nad novim, ki je bolj nizko pri vhodu peči. V skalo vsekan oski pot in lestvica je kdaj peljala do stariga gradú, zdaj se po gredih stopa do njegove razvaline. Pečina grada ima več predalov; nekaj poglobitniga zida z oskimi in niskimi vratmi, in sledom nekdanjiga mosta na vretenih je še viditi; nekoliko višje na desni je ostane posebne sobe, in še višje je znati druga stanica. Ondi je tudi stari vodnjak, ki daje še zmiram nekaj vode: po več stopnicah se pride do njega. To je bil predjamski grad.

II.

Pervi gospodarji tega gradú. — Erazmov rod.

Pred več ko tavižent letmi je mo-
gočni cesar Karel veliki svojo oblast do
naših krajev razširil, in tudi naše spred-
nike v vojski premagal, ter pod svojo
oblast spravil. V tistim času je neki
Nemec si mesto zvolil, kjer današnji
dan naš grad stoji, in si ga je v svoje
prebivališče pripravil. Imenoval je svoj
grad v nemškem jeziku Lueg po stari
nemški besedi lugen, kar po slovensko
kukati pomeni, in njegovi mlajši so se
po njem Luegarji imenovali. Slovenci
so stari grad klicali predjamski grad,
sedanji se zove ravno tako.

Stari grad je bil dolgo v oblasti
voglejskih patriarhov; l. 1274 se ga je
hotel goriški knez Albert polastiti, ven-
der patriarh Rajmund mu ga je zopet
vzel; krog l. 1400 je ta grajšina pri-
šla cesarju v oblast.

Iz tega gradú se je rod potem tudi
v druge dežele razširil. Na Koroškim,

Tiroljskim in na Štajerskim so imeli Luegarji svoje grajšine in posestva.

Eden iz med njih je na Štajerskim po zgledu svojiga sprednika grad imel, ki je bil v strašni pušavi pod goro Sokoljem. Lueg ins Land ga je imenoval, to je po slovensko: „Kukaj v deželo.“

Srovi pa serčni in pogumni so bili vsi, kar jih je bilo tega rodú. Enako krokarjem in orlom so se v tamnim skalovji rodili in redili. Od goliga pečevja obdani in od divjih viharjev uterjeni so vsi nekakšno divjoto prihranili, katero so vsi poznejši mlajši od njih imeli.

V orožji so odrastli in uterjeni so bili za vse težave telesa. Po samosvojnosti so hrepeneli, zato so sovražili vse dolžnosti in mehkužnosti pokojniga življenja. Strahú niso poznali — nevarnosti so klubovali in jo iskali. Če moč, serčnost in pogumnost še v današnjih časih nar bolj gotovo imenitnost da, če še zdaj prederznim vojakom čast skasujemo in se jim čudimo, ki tavžente ljudi pomorijo in cele dežele prekuc-

nejo — imena mirnih dobrodelcev pa po njih smerti omolknejo: koliko bolj so mogli plemeniči tistih časov se v orožji vaditi, ker so le s pušico in z mečem svoje premoženje zamogli varovati ter množiti, in srečo, slavo in častne službe si pridobiti. Torej je bila tudi le vojska njih namen. Kjer je bilo za kaj ravsniti se, se brez Luegarjev nič ni zgodilo, in sloveli so zavoljo svoje serčnosti več stoletij. Marsikter njih si je zaslužil svojo slavo s kervjo, marsikter je končal svoje življenje v slavnim boji za dom in cesarja; le malokter njih je mirno umerl. Več njih so pri svojih verstnikih zavolj serčnosti veliko slavo dosegli. Tako se imenuje l. 1300 Bertold, l. 1327 spet Bertold njegov sin; Konrad l. 1405, Pankrac l. 1415, in Nikolaj l. 1468 so bili celo glavarji teržaškiga mesta. Pa s poslednjim tega rodú je sovražna sreča posebno ravnala, kakor de bi si ga bila zvolila v maševanje za pregrehe njegovih sprednikov. Ime mu je bilo Erazem.

III.

Erazem Luegar.

Erazem, ki je iz svojiga gradú, to je, iz Predjame na Notranjskim večkrat po jelenih, in medvedih kukal, kakor po ljudeh, je imel dva strica. Brez otrok sta bila, in oba sta v turški vojski življenje končala. Erazem, ki je bil poslednji svojiga rodú, je po nju smerti vse njuno premoženje v svojo last dobil.

Serčen in pogumen vojak je bil, in zavoljo tega so ga vsi plemiñi ali žlahtni gospodje kranjske, štajerske in koroške dežele zelo obražtali, in med perve junake tistiga stoletja šteli. Pa temoten je bil njegov duh, in njegovo življenje je bilo osorno. Nikoli ga ni ljubezen z mehkejšimi okčutki navdala, in okusil ni nikoli očetovskega veselja. Žlahtna gospa Katarina Ungnadova po imenu, mu je bila od žlahte s silo v zakon dana, zato je pa ni ljubil, in brez otrok je ostal nju zakon. Čez malo let mu jo je smert vzela.

Eniga samiga človeka je Erasem imel na celim svetu, kteriga je njegovo serce resnično ljubilo, kteriga se je njegova duša z vso gorečnostjo oklenila, ravno zato, ker je njega samiga imel.

Njegov prijatelj, oče, učenik v vojaških vednostih, njegov zgled praviga junaka je bil Andrej Baumkirher, od kteriga je svoje bitje, svojo serčnost in vse svoje mišljenje prevzel.

Cesar Friderik III. je bil dvakrat v nevarnosti svojim sovražnikom v roke pasti, in obakrat ga je pomagal Erazem s Baumkirherjem oteti. Baumkirher je pozneje mogel v Gradcu svojo glavo dati, in gotovo bi bila tudi Erazma taka zadela, pa k njegovi sreči je bil tisti čas od cesarja v opravkih nekam poslan.

Pri svojim prihodu nazaj zvé pogubljenje in smert nar večiga junaka tistiga časa, svojiga ediniga prijatla. Bolečina in strah mu oparita serce, katero se dosihmal še nobeni nesreči ni uklonilo. Kar je bil iz zibelke vzet, še ni nobena

solza močila njegoviga obličja; zdaj pa so se uderle pervikrat britke solze po licih moža, ki je sicer tako merzel ostal pri vsaki prigodbi, in ki sicer bolečine poznal ni. Njegovo serce je bilo preveč nevoljno, de bi bilo moglo mirno v persih ostati. Naglas je nehvalo in nepravico očital, terdil je nedolžnost svojiga umorjeniga prijatla, in iz cesarske službe je sklenil stopiti. Cesar Fridrik III. je pa preveč njegovo službo cenil, kakor de bi bil hotel taciga korenjaka od sebe spustiti. S svojim prijaznim nagovarjanjem ga je vendar cesar še premogel, de je ostal, in cesarjev naslednik — junaški Maksimilian sam je še zamogel Erazmovo serce upokojiti.

Erazem je ostal in molčal. S svojo junaško roko je še dalje domovini in cesarju služil, pa nikoli več ga ni bilo videti, de bi se bil smejal. Brez prijatla je bil, njegovo serce je bilo prazno in svet je pred njim ležal, kakor nezmerjena pušava. Vse kar je še obrajtal, je bil njegov žebec, živ kakor

ogenj, kteriga še ni nihče drug jezdaril, kakor Erazem, in dva velika pesa, Sultana, dobro izučena volkove in medvede loviti. Povsod sta ga spremljevala in še spala sta pri njem.

Nikoli več ni besedice govoril od svojiga rajnciga prijatla, pa njegov spomin mu je zmiram v žalostnim sercu živel. Njegovo podobo je imel zmiram pred očmi, v divjim boji kakor doma na samotni, več del pa brezmirni postelji. Notranji glas mu je vedno rekel, de bo tudi enako smert storil.

IV.

Erazem grof Papenhajma umorí.

Kadar je Erazem na cesarskim dvoru bil, so se vsi varovali, ki so ga poznali, pričo njega Baumkirherjevo ime imenovati. Vedili so, de je silno nagle jeze, in de ga to na vso moč razkači.

Enkrat se je primerilo, da je mogel Erazem svojiga cesarja v mesto Franko-brod spremiti, kjer se je veliko nemških knezov in grofov zbralo, cesarju svojo podložnost in čast skazati. Erazem je bil takrat stotnik cesarske straže. Veliko veselje in pojednje so sleherni dan obhajali in niso že vedili, si kaj noviga za kratek čas izmisliti. Po šegi tistih časov so tudi kozarce jako praznili in se veselili, da je bilo večkrat skorej joj! Posebno po noči so svoje serca veselju odperli, kadar cesarja med njimi ni bilo.

Imeli so eniga dne veliko pojedinj; tudi Erazem je bil zraven. Govorili so od vojske in pogumnosti, in z imenami so tiste imenovali, ki so s pobožno serčnostjo in z junaškimi deli posebno sloveli. Star vitez iz rodu Zavravskih gospodov začne govoriti ter reče: „Med vsimi junaki našiga časa mi je Andrej Baumkirher prvi; nihče iz med nas ga ne bo dosegel.“ Skoraj vsi so njegovo govorjenje poterdili, in pomilovali

so Andrejevo žalostno smert. Erazem jih je molče poslušal in si skrivaj solze brisal, ki so mu zoper njegovo voljo oči zalivale. Samo ošabni grof Papenhajm se oglasi, ki je bil star sovražnik in zavidovalec Baumkirherjev. Puntarja ga je imenoval, ki je zaslužil v rabeljnovih rokah umreti; rekel je, de je bil v vsih svojih delih prederzen, in de mu je slepa sreča pomagala jih dopernašati. Kakor blisek slamnato streho uname, tako so te besede Erazmovo serce unele. Njegovo lice je zdaj rudeče zdaj blede, ko stena, prihajalo, usta so se mu tresle, roke so po meču segale in iskre so mu iz oči puhtele. „Reci de ni res, kar si govoril“, zagromí nad grofam, „če ne te umorim!“ in potegne svoj meč iz nožnic. „Nikakor in nikdar tega ne rečem!“ odgovori grof zaničevaje, in tudi svoj meč potegne. Boj se uname. Preden se pričijoči zamogli ju umiriti, je že Erazmov meč grofu glavo preklal, de je v svojo kri na tla padel in kmalo svojo dušo

zdihtnil. Strah in strahota je vse presegla. „Beži! reši se!“ so Erazma priyatli opominjali. Pa junak, ki ni nikoli strahú poznal, ni bežal.

V.

Erazem v ječi in k smerti obsojen.

Nesrečni kraj zapustivši je Erazem na svoj dom hítel in se je brez skerbi k pokoju ulegel. Ležal je že eno dolgo uro na svoji postelji; pa strašne misli so po njegovih možganih rojile. Zaspal bi bil rad, pa mogoče ni bilo. Z notranjim glasam se je bojeval, ki ga je opominjal: „Reši se!“

Nanagloma, ko bi bilo trešilo, se vrata njegoviga staniša odprejo, in truma oboroženih vojakov notri pridere. Erazem kviško plane in po svojim meču seže; pa ko bil trenil, ga ritniško na tla pahnejo. „Povežite in peljite ga v nar globokejši ječo!“ S svojo kervjo

naj opere kri mojiga umorjeniga brata!“ zagromí mož od verha do tal vès v jeklu. Kar jim je zapovedano, urno storé.

Nesrečni Erazem je kmalo vidil, de je s težkim železjem okovan v tamni ječi. Molče je ogledoval vès divji černe stene svojiga žalostniga prebivališa. Ne zdihljeja, ne tožbe ni bilo iz njegovih ust; pa jeza in serd do ljudi ste njegovo serce objedali, kakor strupena gada.

Osem dni — kakor osem žalostnih let — mu je v tamni ječi preteklo, v katero se je samo skozi majhno luknjico slaba svetloba bliščala. Kruh in voda sta bila njegov živež, kteriga je skozi oknjice v steni od nevidljive roke prejemal.

Deveti dan zjutrej zasliši hropot pri železnih vratah svoje ječe. Odprejo se in oboroženi možje pridejo, mu železje od nog in rok vzamejo in mu rečejo z njimi iti.

Po širokih stopničah ga peljejo v veliko sobo ali cimer, kjer je veliko ljudi zbranih. Dvanajst mož černo ob-

lečenih je tukaj za mizo sedelo, ki je bila tudi s črnim suknam pregernjena.

Po navadi so ga hotli prašati po imenu, stanu in rodu; pa reče jim: „Vsa nemška in slovenska dežela vé moje ime! Vsi me poznate! — Torej storite, kar vam je storiti!“

Zdaj pride grof Papenhajmova žlahta v černih oblekah in Erazma toži, de je grofa umoril, in de je miru dežele nevaren. Kakor se junaku spodobi, jim mirno reče: Mojiga priserčniga prijatla je zaničeval po njegovi smerti, in ker svojiga govorjenja ni hotel preklicati, mi je prijateljstvo in poštenje velevalo, si z mečem zadostenja iskati, kakor pravimu vojaku in vitezu gré.“ —

„Pa vender spoznate, de ste ga umorili? ga sodnikov starašina vpraša — „Sposnam! pa vender ne po zvijačini temuč v poštenim boji.“ —

„Ali so vam znane bile deželske postave?“

„Poštenje je vojaku in vitezu nar svetejši postava. Nobene postave ne

poznam, ki bi mi zapovedala, svoje ali svojiga prijatla razžaljenje brez maševanja terpeti.“ —

„Ali ni sodnišnic na Nemškim, kjer naj vsak svojo pravico išče?“ —

„Kaj? vojak z ranami pokrit naj še le pri vas zadostjenja išče, vi peresni junaki, in naj pusti, de se bode z njegovim poštenjem in z njegovo pravico v svoji slepoti igrali? — Gorje naši domovini, če bi naši junaki take babe bili! Obsodite me k smerti, taciga časa nečem doživeti.“

Sodnikov starašina ga oestro pogleda in mu zapove, v obraze tistih pogledati, ki ga bodo zdaj sodili. Le malo njih pozna, pa ti so — njegovi sovražniki.

V drugo stanico so ga zdaj peljali, sodniki pa so sodbo sklepali. Vsak je vzel eno kroglico (kuglico), in jo je v pokrit lonec vergel. Ko lonec odgernejo, je bilo med dvanajstimi kroglicami pet belih, sedem pa černih. Ko ga nazaj pripeljejo, mu povejo, de bo čez tri dni ob glavo djan.

„Pred cesarjem hočem obsojen biti!“ jim reče, „tode ne mislite, de hočem s tem si milost sprostiti; umreti hočem, pa ne v rabeljnovih rokah.“

Odgovori mu starašina: „Cesar je že odšel; zanešeno vam ne bo!“ To izgovorivši mu prelomljeno šibico pred noge verže.

„Naj se mi tako zgodi! Prevečkrat sim v bojih za domovino smerti v obličje gledal, de bi se je zdaj bati mogel. Rabeljnov meč nobeniga več ne omadežava, kar ga je Baumkirherjeva kri oprala!“ Tako govorivši se Erazem oberne in gré. Mirno se je po ljudstvu ozerl, ki je bilo v sodnici zbrano, in marsikomu so stale solze pomiljevanja v očeh. Njegovo moško zadržanje je marsikomu pričijočih serce poprijelo; vsim se je smilil.

VI.

Erazem iz ječe rešen.

V drugo ječo so zdaj obsojeniga Erazma zaperli. Bolj prostorna in svitla je bila, kakor prva, pa zato ni bila nič menj strašna. Vsi, ki so bili va-njo zaperti, so mogli umreti. Stanovitni, kakor možu gre, je pričakoval Erazem strašne ure, ki bi ga iz tega življenja peljala. Ljudje, ki so ga obiskat in gledat hodili, so ga zlo nadlegovali, pa vse je voljno sprejel. Pogovarjal in celó norčeval se je z njimi, pa vès poln pobožnosti je bil. Nar bolj ga je neki star častitljiv duhoven razveselil, kadar je prišel. Rad je govoril z njim od prihodnjiga življenja in od neumerjivosti duše.

Tako sta mu pretekla dva dneva — in tako se je bližal že tudi konec tretjiga. Erazem je bil pripavljen umreti. Zaničeval e svet, njegovo nehvalež-

nost in njegove sleparije. — Njegova duša je bila že nad zemljo, ložje je že dihal. Marsikakiga svojih prijatlov je že v duhu vidil, ki je v boji za domovino svoje življenje zgubil. Kramljal je že v duhu s svojim učenikom in tovaršem v bojih — z Baumkirherjem, ki mu je vesel naproti hitel — v domačiji ljubezni.

Brez otrok, brez žene, od svojih tovaršev ločen in zapušten je bil, — kaj bi ga bilo še moglo na zemlji veseliti?

Tako zamišljen je v mraku tretjiga dneva v samoti sedel, zvonaj pred ječo so se njegovi čuvaji židane volje z jedjo in pijačo gostili, ktero jim je jetnik kupil. Na njegovo zdravje so ga pili.

Brez de bi se bil nadjal, se ječa odpre in va-njo stopi velik menih. Erzem je mislil, de ga pride duhoven obiskat; zato ustane, mu gre na proti ter reče mu z milim glasom: „Zahvalim se vam, častitljivi duhovni oče,

de tako ljubeznjivo za-me skerbite! Moja rajtenga z Bogom je sklenjena: rad bi poslednje ure svojiga življenja sam s seboj preživel.“ — Menih molčé svojo kuto nazaj odgerne in Erazem spozna v meniškem oblačilu cesarskiga dvornika Viljelma Bereneka. To je bil zlahten, hraber Štajerc, iz stariga rodú štajerskih grofov, od katerih je štajerska dežela svoje ime dobila. Kakor dober duh je pred sedežem cesarja Friderika III. stal. Mislil je, de drugač svoje zvestobe cesarju ne more skazati, kakor če brez vse samopridnosti pomaga samo to vse dopernesti, kar je dobriga, in cesarja zapeljivih svetovavcov varje.

Viljelm si je zastonj prizadeval, za Baumkirherja milost sprostiti; sprosil jo je pa za svojiga zeta Janeza Štubenberka, ki je bil pozneje deželski poglavar na Štajerskim in zvest služabnik cesarjev.

Viljelma je zlo to v sercu žalilo, de bo mogel zopet velik junak v

rabeljnovih rokah umreti. Sklenil je Erazmu pomagati. Vedel je, de bi se to Papenhajmovi žlahti zamalo zdelo, če bi cesar Erazmu življenje pustil. Sklenil je, ga z zvijačo rešiti.

Rekel je, de ima velik opravek, kteriga mora sam opraviti, in prosil je cesarja mu to dovoljiti. Brez de bi ga bil kdo spoznal, se verne nazaj v mesto Frankobrod in svojiga vjetiga prijatla po menihovskim oblečen obišē. Cesarjeviga ljubčika tako viditi se Erazem zlo zavzame, pa Viljelmu je bila vsaka minuta predraga, de bi se bil z nepotrebnimi pogovori mudil. Pilo in meč skerbno iz svoje obleke vzame, da oboja Erazmu in reče mu tako:

„Nate, s tem se bode te rešili. O polnoči bodo vaši čuvaji terdno spali; skerbel sim za to. Unstran reke Majna vas čaka vaš slažabnik s konji. Preplavati pa morate reko, zakaj na mostu so straže. Skrivajte se dobro, morde je mogoče vam milost sprositi.“

Erazem je hotel svojiga prijatla ob-
jeti; pa Viljelm potegne zopet svojo
kuto čez glavo in zgine.

VII.

Erazem iz ječe pobegne.

Vse to viditi in slišati se Erazem
zavzame. Vedel ni, kako se mu je
zgodilo, in mislil je, de je bil v sanjah.
Samo pogléd pile in meča ga je res-
nice prepričal in mu je serce zopet z
upanjem življenja oživil.

Mislil je, kako bi bolj varno po-
begnil, in gledal je že v duhu drage
kraje svoje domačije; temčasi je pa noč
svoje černo krilo čez zemljo zmiram
temneje razgrinjala. Kolikor temnejši
je noč prihajala, toliko bolj je njegova
duša po rešenji in svobodi kopernela.
Večernica je prijazno skozi vosko ok-
nice na - nj svetila, in zdelo se mu
je, de mir in tolažbo v njegovo bolno

serce uliva. Vidil je že v duhu nezmerjeno obnebje z nešteti lučicami nad svojo glavo razpeto, dihal je zopet novi zrak svobode, in bilo mu je pri sercu tako lahko — tako dobro! Dalječ ni več bila polnočna ura.

Tiho se splazi k vratam svoje ječe in posluša. Vesel zasliši smerčanje čuvajev, katerim je Viljelm med vino dal maka, ki jih je s terdnim spanjem zvezal. Urno začne piliti in kmalo ima železje od nog. Komaj svoje noge proste čuti, svoj meč potegne, ga kušne tako serčno in iskreno, kakor kušne prijatel svojiga prijatla po dolgi ločitvi. „Pojdi z menoj, drago orodje rešitve in serčnosti! Ti, ljubi meč me boš rešil ali pa mi dal junaško umreti.“ Te besede s seboj govorivši ječne vrata serčno odpre. Brez de bi ga bil kdo čutil, se med čuvaji splazi in skozi več praznih stanic ali cimrov pride v dvoriše. Dvorišne vrata so bile odperete, pa pred njimi sliši stražo hodite. Skrivaj se hoče do vrat spla-

ziti in priložnosti čakati, de bi v tamoto vèn smukniti mogel. Komaj še tri stopine — in prost bi bil! kar se nanagloma strašno velik pes z glasnim lajanjem va-nj zapraši; Erazem ga je hotel z mečem prebosti, pa glej; njegova dva zvesta Sultana planeta skozi vrata na psa in ga raztergata. — Kar je bil Erazem zapert, se izpred njegove ječe nista premaknila. —

Erazem je hotel s priložnostjo skozi vrata skočiti, kar ga nekdo z debelim glasom nagovori: „Kdo je!“ Zdaj je serce in glavo veljalo. Preden je zamogla straža svojo nerodno puško z žvepljenko vžgati, ji jo je že Erazem iz rok potegnil in strahljivi vojak je brez orožja pobegnil. Brez odloga jo zdaj Erazem proti Majnu pomeri, se v šumeče valove zakadí in plava s svojima zvestima psama na uno stran reke, kjer je kmalo svojiga služabnika našel, ki ga je tam s konji čakal.

VIII.

Kako Erazem v svoj grad pride in kako tam živi.

Urno so jo zdaj proti domačiji mahali, Viljelm je za denarje, živež in obleko dobro skerbel. Po dnevi so se v gojzdih skrivali in veselilo je Erazma viditi, kako so njegovi sovražniki po cesti dirjali, brez de bi ga bili za germovjem vidili.

Preoblekla sta se zdaj on in njegov služabnik, obraze sta si neznane storila in še le po noči sta zopet dalje odrihnila. Srečno sta se svojim preganjavcem odtegnila, in v marsikterim mestu sta slišala govoriti, kako je Erazem iz ječe pobegnil, in de ga vsakdo sme ujeti, ali pa ubiti. Tako prideta čez dolgo na mejo avstrijskih deržav.

Erazmu se je v sercu milo storilo, ko je domače gore zagledal. Veselilo ga je kraje viditi, ki so se mu tako prijazni zdeli; pa težko se mu je sto-

rilo, de se zdaj preganjan nazaj verne, in de se mora enako tatovom in ubijavcem skrivati v deželah, kjer je poprej njegovo junaštvo tudi v kočah ubozih kmetov slovelo. Rad bi si bil svoje stanovanje na Štajerskim pod Sokoljem zvolil, pa vender! tam ni bilo varnosti za-nj in sklenil je, Predjamo, v stari grad svojih očetov popotovati, ako ravno ga je neki notranji glas tega svariti hotel.

Kraj, v katerim ta grad stoji, je bil Erazmu v njegovim sedanjim stanu vès pripraven; terden je bil, de se ni bilo ničesar bati, in vedel je, de je ta kot vsim, in še večdel domačim ljudem vès neznan. Po svoji pameti je prevdaryl in si je ta kraj izvolil, ako ravno ga je serce svarilo. Takrat še na Kranjskim ni bilo toliko ljudstva, in kamor se je človek ozerl, ni bilo družiga viditi, ko gojzd in pušave. Posebno pak je bilo ravno v kraji Erazmoviga grada tako.

Še skoraj sto let pozneje je bilo v tej deželi toliko divjih zverín, de je

bila neka žlahtna gospa — če se ne motim, iz rodu turjaških gospodov — tako nesrečna, de jo je v njenim gradu na dvorišu medved raztergal. Kako strašno je moglo takrat v naši domačiji biti!

De je pa Erazmov grad tako neznan ostal, je tudi to pripomoglo, de je v deželi še drug grad tega imena, ki so ga tudi gospodje tega rodú v bolj prijetnim kraji zidali in v njem prebivali. Perviga so po tem čedalje bolj pozabili. —

Strašna, strašna noč je bila! Grom je bučal, bliski so sem ter tje švigali, bučeči viharji so razgrajali, de so stoletne drevesa s koreninami ruvali, dež in toča sta padala iz černih oblakov, ko sta Erazem in njegov služabnik pod grad prišla po dolгим popotvanji skozi temne gojzdove — vedno v nevarnosti, de bi ju blisk ne umoril ali kako drevó ne pobilo. K drevesu konje privežeta in po vsih štirih po voski stezi proti gradu plezata, zmiram v nevarnosti v kako brezno pasti.

Vsa trudna, mokra in zdelana prideta na konec svojiga popotovanja. Male vrata gradú so bile odperte; po stopnicah gresta ter v prvo, drugo in tretjo stanico prideta. Nikjer ni bilo žive duše ičutiti. Sklenila sta že na tla se k pokoju vleči, kar se jima zdi, de ljudi slišita govoriti. Kolikor sta mogla v temoti, urno proti kraju tapljata, od kodar sta šum zaslišala, in kmalo p oslednji stanici luč skozi špranjo pri vratih zagledata.

Erazem jih urno odpre; pa kako se zavzame dvanajst oboroženih korenjako okrog mize zagledati. Erazma viditi vsi s svojih stolov plánejo, po svojih mečih sežejo in na Erazma vdariti hočejo. „Stojte,“ jim Erazem zagromi in pištolo med nje nameri. Nekoliko nazaj stopijo, in Erazem jih praša; „Kdo ste? Kaj imate takaj?“ — „Kje imaš pravico, nas prašati?“ mu reče eden izmed njih. Odgovori jim: „Gospodar tega gradú sim in vediti moram, kdo de v mojim gradu prebiva.“

Zavzamejo se moške nad takim govorjenjem, dobro ga pogledajo, in vsi z enim glasom zavpijejo: Je že! Je že! Erazem je, naš gospod in zapovednik.“ Zdaj je tudi Erazem spoznal, de so ti moške njegovi hlapci, kterim je že pred več leti svoj grad v varstvo izročil, kteriga pa že več let obiskal ni.

Poprašavšimu, kakošno življenje so doslej imeli, mu odkritoserčno odgovoré, de so slišali, de je bil v Frankobrodu ob glavo djan. Sklenili so potem s tem živeti, kar si s silo pridobijo. „Morde mene ravno taka čaka,“ si misli Erazem, in odpusti jim. V svoji službi vse obderži.

Erazmu in Francu, njegovimu popotnimu tovaršu, se je večerja dobro prilegla, s ktero so jima hlapci postregli. Po večerji se k pokoju na tla vležeta; kjer se jima je spanje bolj prileglo, kakor če bi na mehkih pernicah ležala.

Drugi dan je začel Erazem po do-

mačim oskerbljenji gledati. Vsakimu je dal svoje opravila. Vès grad je skerbno pregledal in vidil je, de je s hišnim orodjem tako slabo preskerbljen, de je komaj par polomljenih miz in kosove stare postlje za svojo potrebo skup spraviti mogel. To je bila sreča, de še takrat tacih mehkužnost niso poznali kakoršne v današnjih časih v vsih stanovih imajo. Vojšaki v vsih nadlogah uterjeni so bili kmalo dovoljni.

Kako zdaj sebi in svojim ljudem potrebniga živeža oskerbeti, je bila zdaj prva Erazmova skerb. Sklenil je vse svoje posestva v deželi skrivaj obiskati. Oskerbnike je imel zveste, de se je smel na-nje zanesti; nerodovitnost tistih krajev sama ga je silila, živež iz družih krajev dobivati.

Tretji dan po prihodu v svoj grad se Erazem v obleko slovenskiga kmeta obleče, in tovarša si zbere samo eniga služabnika. Tako se na pot podá. Nar pervo je spodnji grad obiskal, kjer je bil oskerbnik nek častitljiv starček, ki je

bil nar lepši zgled zvestiga! podložnika. Vidila sta že grajske turne, ko jima star možiček na proti pride, ki se je že od starosti v dve gubi držal. Vse sive lase je imel, počasi šetal, kakor senca. Ko bližeje njega prideta, ga Erazem dobro pogleda in kar zavpije: „Konrad! ljubi moj stari Konrad!“ in ga prime za roko. Starček ga milo pogleda, si par solz obriše in svoje oči v Erazma vprè; tresti se začne, kolena mu omagujejo, in na tla bi bil padel, če bi ga ne bila oba podperla. Čez nekaj časa se zopet zbrihta, Erazma objame in joka od veselja, de ga zopet tako nenadoma vidi, kteriga učenik je hil v mladosti. Ko starček zopet k sebi pride, mu reče Erazem, de naj ga v grad sprejmi.

Konrad mu reče z milim glasom: „Ne morem, ne smem vas tje peljati. Signali, spodili so me — pustili mi niso družiga kakor to beraško palico.“ — To izgovorivši vzame list iz nedrja, in ga da Erazmu. Ta bere:

„Nesrečni prijatelj! Vse moje prizadevanje tebi pomagati ni nič pomagalo. Véči nesrečo, kakor Papanhajmovo umorjenje so čez-te prinesle lažnjive tožbe tvojih sovražnikov, kakor de bi ti bil izdajavec in prijatelj strašnega kralja Matjaža. Tvoje premoženje je zapadlo, in za tvojo glavo je veliko plačilo obljubljeno tistimu, ki te dobi živiga ali pa mertviga. — Beži! beži v daljne kraje!“

Ime ni bilo podpisano, pa Erazem je vender kmalo uganil, de mu je njegov rešenik pisal, ter pisanje po zvestim služabniku, starim Konradu poslal. Kaj je Erazem v svojim sercu čutil, ko je to pismo prebral, z besedami povedati ni mogoče. Molčé in kakor v tla vrašen je dolgo stal; v sercu pak mu je vse vrelo. Britki serd do vsih ljudi je poslednjo vez v njem stergal, ki ga je dozdej še na svet vezal, od kteriga je bil zaveržen. —

„V domačiji svojiga rodú hočem umreti. Nehvaležni svet, za kteriga

sim se tolikrat bojeval in kri prelival! Ali je to zaslužen plačilo? Iz svojiga naročja me suneš, vzameš mi vse premoženje, vse upanje; celó po moji kervi koperniš! Naj bo! tudi jez ne poznam nikakoršnih dolžnost do tebe, neusmiljen, brezserčen svet.“ —

„Pojdi, stari! pojdi z menoj v moje skalovje! Krokari in sove naj nam jutranjo in večerno pesem pojó; volkovi in medvedi naj nama bodo tovarši! Do smerti te hočem pitati, in če bi imel vsak grizljej, ki ti ga dam, v človeško kri pomočiti.“ —

Erazem in njegov tovarš vzameta starčka v sredo in počasi ga pripeljeta v grad. Komaj pridejo v svojo staniše, Erazem svoje hlapce pokliče; razodene jim svoje naključje in jim povej, de je prisiljen, zdaj s silo za svoj živež skrbeti. — Srovi hlapci so bili tega življenja vajeni, in prisegli so mu z njim živeti in umreti.

Novo življenje je začel Erazem s svojimi ljudmi živeti, življenje, s katerim

je v tistih poboynih časih toliko žlahtnih nemških rodov strah in šiba domačije bilo. Erazem je začel namreč ropati.

Pervi, nad katerim je Erazem svoj serd spustil, je bil Anže Šteberg. Star sovražnik je bil Erazma in njegoviga rodú. Kolikor je mogel, mu je pri cesarji škodovati želel. S silo je vzel Erazem Štebergov grad. Gospodar gradú se je na izbo skril, pa oder je bil trohljen, vderl se je, in Šteberg je za glavo obvisel med odram, kjer je žalostno poginil. Poslednji je bil tistiga rodú.

V kratkim času je Erazem s svojimi vojniki dalječ okrog strah in strahoto razširil. En rop je sledil za drugim, eden bolj prederzen ko drug. Brez mirú in pokoja je razgrajal. Bogaate kloštre, samogoltné jerobe, neusmiljene grajšake in denarjev - željne deželjake je najrajši stiskal. Takim ljudem je bilo Erazmovo ime strašno, sladko pak je bilo ubozim, stiskanim in preganjanim, ktere je kakor dober prijatelj v varstvo in brambo jemal.

Posebne misli je imel v glavi; nepravičnike in stiskavce ubozih je iz celiga serca sovražil, in se je tako sodnika človeškiga rodú postavil. Postave so ga oestro sodile, pa vender se ne more reči, de je bil, kakor so drugi roparji in tolovaji. Nikoli ni bil neusmiljen in nečlovešk. Kervi ni prelival, razun kadar mu je za lastno življenje šlo.

IX.

Erazem v svojim gradu obležen.

Tako je bil Erazem že skoraj dve leti strah in šiba tistih, ktere je sovražil, in prijatel tistih, kterim ni bil sovražnik. Povsod je bil pričijoč, pa povsod drugače oblečen, vse mu je bilo znano in povsod je ušel zanjkam, ki so mu jih nastavljali. Še njegoviga stanovanja njegovi [sovražniki niso mogli zvediti], zato ker ni nikoli blizo svojiga doma kaj taciga počel.

Vse ima svoj konec, in tudi njegov ni bil dalječ.

Od njegoviga ropanja je bilo tako pogostama slišati, de so tožbe do cesarja prišle. Cesar je oistro zapovedal, si prizadjati, kolikor je mogoče Erazma končati. Teržaškemu poglavarju baronu Gašperju Ravbarju je cesar posebno povelje dal, Erazma živiga ali pa mertviga v roko pripejljati. To je Erazem po svojih ogleduhih kmalo zvedil.

Z lastnimi oči je vse vidil, kar so k njegovimu končanju pripravljali, in prederzno je sklenil, Ravbarju, kolikor mu je bilo mogoče, nagajati.

Ravbar je imel veliko vojakov; pa prizadjal si je na vso moč cesarjevo pevelje natanko spolniti. Povsod je Erazma zalezoval, pa nič mu ni pomagalo. Kamorkoli se je ganil, je bil prekanjen; zvita lesica je povsod lovcu fige kazala. —

Sreča je nestanovitna baba in večdel mati nesreče. Svoje ljubčke oslepi,

jih napihnjene stori, in tako od prave poti v brezno pogubljenja zapelje. Taka se je že marsikterimu prigodila — in tudi Erazmu ni zanesla.

Eniga dne je imel Ravbar s svojimi prijatli gosti na svojem gradu, Mali grad po imenu.

Zgol sam prijezdi Erazem pred grad in se začne z baronovim hlapcam pogovarjati. Reče mu: „Pojdi k svojemu gospodu, pozdravi ga ter reci mu, da sim pripravljen mu sam do svojiga grada pot pokazati. Obljubim mu, da ga bom doma bolj gostil, kakor bi morde on mene tukaj.“ „Kako vam je pa ime?“ ga praša hlapec in bedasto va-nj preži. „Serčen prijatel sim tvojiga gospoda, in se Erazem Luegar imenujem“ odgovori Erazem, vstreli dvakrat proti nebu in spodbode konja v dir. To slišati Ravbar in njegovi prijatli ustanejo, urno konje obsedlajo, in jo za njim pocedijo. Vidili so ga dalječ pred seboj, kakor ptiča nisko nad zemljo letečiga, in kmalo jim spred

oči zgine, kakor de bi jim ga bila peklena hudoba skrila. Serditiga barona je to še bolj razkačilo. Na vse kraje je ogleduhe poslal. Eden izmed njih je konjske kopita zasledil, ki ga je v gojzdih in po stranskih potih iskal. Skalo je zagledal, na kateri Erazmov grad stoji.

Ravbar to zvediti se z vso svojo trumo vzdigne. Pa kako se je zavzel in kakošna nevolja ga je obšla, ko mu prvi pogled pokaže, de je terdnjava tega gredú nepremagljiva, in de je samo z izstradanjem jo dobiti mogoče. Nerad se je tega lotil; ker pa družiga storiti ni vedil, se je mogel v to udati.

Erazem in njegovi tovarši so svoje sovražnike zasmehovali. Smejaje so vse njih prizadevanja vidili in se zastran tega prav dobro imeli.

Dva mesca so bili že obleženi; oblegovavci so mogli pri pičlim živežu vse težave ojstre zime terpeti. Veliko njih je zbolelo in pomerlo.

Predpust je bil ravno. Pustni torek

se Erazem v svojim gradu pokaže in jim reče, de jih k sebi h gorki peči na pust povabi. Viditi pa, de mu terdovratni sovražniki na to odgovora ne dajo, priveže četert vola na verv in jim jo v globočino spusti.

Ravbar je mislil, de je to le zvi-jača obleženih, do bi s tem svoje po-manjkanje skrili. Novo upanje mu je zasijalo. Tode zastonj! Velika noč pride; Erazem se jim zopet pokaže in jim zdaj celó živih debelih jagnjič-kov pošlje.

Zima je minila in spomlad je vso naturo v novo življenje zbudila. Erazem se je večkrat svojim prijatom pokazal in se z njimi pogovarjal. Borona je prijazno k sebi povabil in mu pri svojim poštenji obljubil, de se mu nima nič žaliga zgoditi, in de se prepriča, de je prazno vse njegovo prizadevanje, ga izstradati.

Ravbar ni zaupal Erazmovim besedam; zato ga Erazem prosi, njegovimu hlapcu nič žaliga storiti, ki mu

bo večkrat kaj mastniga in dobriga prinesel, ker je prenarodno, mu po vervi iz grada streči. Ravbar v to dovolji. Kako se zavzame, ko vidi, kako obilno ga Erazem z jagodami, češnjami in z drugačnim sadjem v letnim času obdaruje, ko je tako sadje v deželi še komaj cvetelo. Kmalo potem dobi žlahtnih rib, in tako ni noben dan prešel, de bi ne bil Erazmov služabnik z novimi darmi h baronu prišel.

X.

Erazem izdan: njegova smert.

Baron Ravbar je dobro previdil, de svojiga namena ne bo dosegel, in nevoljen še dalje čakati sklene prošnjam in mermranju svojih vojskov prijenjati in se nazaj v Terst verniti. Namenil je že v svojim pisanju na Dunaj cesarja prositi Erazmu milost skazati. Pa eden njegovih vojakov —

friuljska kača — mu gerd svèt da, z zvijačo končati, kar z orožjem doseči ne more. Reče mu: „Erazmoviga služabnika Franca pregovoriti, de svojiga gospoda izda; denar in oblube ga bodo prevarile.“

V svoji nevolji, de ga je upanje tako goljfalo, je Ravbar bolj na maševanje mislil, kakor na to porajtal, kar mu je serce svetovalo. Storil je, kar mu je bilo svetovano.

Franc zopet z novimi darovi pride, in Ravbar ga prav prijazno sprejame. K jedi ga povabi in obilno ga obdaruje. Ponížnost zapovedajočih serca tistih močno omeči, ki imajo povelja spolnovati. To se je nar bolj pri preslepljenim Francu pokazalo, kteriga je Ravbarjeva dobrotljivost vsiga omamila.

Kadar je prišel, je bil Ravbar bolj prijazen z njim, in kmalo si ga je tako prikupil, de mu je smel svoje misli razodeti. Mnogotere obljube, prostost in odpušenje so bile veše, ki so uboziga Franca v svoje mreže ujele, in

njegovo zbujeno vest premamile. Serce se mu je treslo, kadar je strašno nezvestobo premislil; pa pregovorjen od zapeljivosti se mu je hudobija manjši vidila, mislil je, de bo s tem domovini ustregel in srečno živel v prihodnje. Glas njegoviga serca, ki ga je opominjal, je vsak dan slabši prihajal, in kmalo je vest v njegovih persih zaspala.

Žalostne slabosti človeškiga rodú, ki nas tako lahko na pot hudobije zapeljejo in nam nikoli več ali pa težko nazaj k čednosti se verniti ne dajo! Zlato in ljubezen sta mogočna gospodarja sveta; mogočne in berače imata v svoji oblasti in le malokadaj se dasta premagati. — Zlato je Francovo serce oslepilo, ljubezen ga e celó v pogubljenje peljala.

V Vipavi je imel Franc devico, ktero je serčno ljubil; nič družiga ni želel, kakor jo v zakon dobiti. Hudobija mu je odperla pot do nje in mu je vso srečo pri nji kazala; — čednost

pa mu je v zvestobi do svojiga gospoda žalostno podobo večne ločitve od svoje ljubice izobrazila — in poslednjič ga zaničljivi smerti izročila. — Padel je!

Povedal je baronu, de gre Erazem vsak večer nekam, de svojo naturno potrebo opravi. Rekel je: „Skala tam ni debela in če parkrat va-njo ustrelite in jo dobro zadenete, se mora razkrušiti.“ —

Imeli so ravno nektare topove ali štuke iz Ljubljane pri sebi, katerih se pa doslej poslužili niso, ker so mislili, de terdi skali nič neza morejo. Pogovorili so se tadaj, de Franc belo cunjo tam vèn obesi, kamor bo oblegovavcem streljati treba. Pristavil je še: „Kadaj se bo Erazem zvečer na imenovani kraj podal, jim bo luč na oknu pokazala.“ —

Hudobni izdajavec gre nazaj v grad in le preveč natanko svojo obljubo dopolni. Kmalo zagledajo oblegovavci obešeno znamenje in brez odloga vse

svoje topove v tisto mesto namerijo. Komaj so noči čakali in z nočjo daniga znaminja.

Erazem je bil tisti dan otožen in žalosten. Neznana boječost mu je persi napolnovala. V pretečeni noči se mu je v sanjah Baumkirherjev duh prikazal, ki mu je roko podal, in ga s perstom žugaje kače svaril, ktera mu je zvita in žvižgajoča na persih ležala. Zbudil se je.

Ves zamišljen je celi dan po svojim gradu lazil. Govoril, jedel in pil je malo. Ko noč pride, gre, kamor sta ga natura in naključje peljala, — v svojo smert. Mrtvaška luč mu je na oknu gorela. Štirje topovi so strašno zagromeli, vsi enpot zažgani, in nesrečni izdani Erazem je padel merev na tla, v glavo in stegna od dveh skal zadet. Vsi prebivavci gradú, prestrašeni in zmešani hité nesrečnemu gospodarju na pomoč. To je oblegovavcem priložnost dalo, se gradú s pomočjo izdajavca polastiti. Z golimi meči va-nj

priderejo. Dvanajst Erazmovih korenjakov se jim zdajci v bran postavi. Bijejo se z njimi junaško kakor levi, de vsi mertvi okrog Erazma pocepajo. Baronovi vojaki, viditi de so jih premagali, od veselja strašno vpitje zaženejo, Francu pa hvalo in obljube delajo. Vse stanice ali cimre gradú jim je mogel skazati, zlasti pa tisto pot pod zemljo, ktero je natura sama v skalovje naredila in ki je štiri milje dalječ v Vipavo peljala, od kodar so obleženi obilno živeža za svoje potrebe dobivali.

Ko so baron Ravberjevi ljudje nazaj na boriše prišli, so stariga Konrada nad Erazmovim truplom našli vsiga v obupu utopljeniga. Dolgo so ga molčé gledali; smilil se je starček tudi njih terdim srcem. Čez dolgo Konrad svojo glavo sklone in nar pervo svoje oči v Franca žugaje vpre, ki je svoje oči s sramoto v tla obernil. Počasi se sklone starček in kakor duh iz uniga sveta gre proti Francu. S terdnim

ojstrim glasom mu reče: „Mladeneč! svojiga gospoda si izdal; tresi se Judež Skarjot. Jez ga bom maševal!“ In ko bi trenil, potegne Konrad ojster nož iz zapasa, in ga zadere z močno roko v izdajavčevo serce. Pet minut pozneje je tudi starček mertev čez truplo svojiga gospoda padel in razmesarjen in preboden svojo dušo izdihnil. Baron in njegovi ljudje so drugi dan z obilnimi zakladi obloženi tisti kraj zapustili. V gradu pa ni žive duše ostalo, razun Erazmovih dveh Sultanov, ki svojiga gospoda tu-di po smerti nista zapustila.

Ubogi kmetje in soseske so čez nekaj časa mertve pokopali in svojimu nekdanjimu dobrodelcu na pokopališu bližnje cerkve Marije device žegnano mestice za počivališče dali. Nobeniga žlahtnika, nobeniga prijatla ni bilo pri Erazmovim pogrebu; samo njegova dva pesa sta žalostno za njim sledila, na njegov grob se ulegla in — na grobu kmalo poginila.

To se je godilo v letu 1485. Z Erazmom je rod Predjamskih gospodov ugasnil. V gradu pak je še več znamenj ostalo, posebno se še zdaj mesto vidi, na katerim je Erazem svoje življenje sklenil. Stari grad je po tem razpadel, in pozneji grajšinski posestnik Janez grof Kobencel je l. 1570 sozidal novi sedanji grad.

$$\begin{array}{r}
 1882 \\
 1485 \\
 \hline
 = 397 \\
 312 \\
 \hline
 = 85
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1862 \\
 1570 \\
 \hline
 = 312
 \end{array}$$

Janez A.